

Uchwała Nr XXX/292/17
Rady Powiatu Strzeleckiego
z dnia 26 kwietnia 2017 roku

w sprawie przyjęcia „Powiatowego Programu profilaktycznego mającego na celu udzielanie specjalistycznej pomocy w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie na lata 2017 – 2020”

Na podstawie art. 12 pkt. 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. 2016 poz. 814 ze zm.) oraz art. 6 ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. 2015 poz. 1390) uchwała się, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się do realizacji „Powiatowy Program profilaktyczny mający na celu udzielanie specjalistycznej pomocy w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie na lata 2017 – 2020” , w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu w Strzelcach Op.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Krawiec

**PROGRAM
PROFILAKTYCZNY
MAJĄCY NA CELU UDZIELANIE
SPECJALISTYCZNEJ POMOCY
W ZAKRESIE PROMOWANIA I WDRAŻANIA PRAWIDŁOWYCH
METOD WYCHOWAWCZYCH
W STOSUNKU DO DZIECI W RODZINACH
ZAGROŻONYCH PRZEMOCĄ W RODZINIE**

na lata 2017-2020

Strzelce Opolskie, kwiecień 2017r.

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie	3
2. Podstawa prawna.....	4
3. Przemoc w rodzinie i konsekwencje dla dzieci	5
4. Dane statystyczne dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie w powiecie	9
5. Cele Programu	14
6. Realizacja Programu	15
6.1 Adresaci Programu	15
6.2 Realizatorzy Programu	16
6.3 Monitoring i sprawozdawczość	16
6.4 Czas realizacji	17
6.5 Źródła finansowania	17
7. Przewidywane efekty realizacji	17
8. Podsumowanie	17

1. Wprowadzenie.

Zgodnie z art. 6 ust 3 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t. j. Dz. U. z 2015 poz.1390) do zadań własnych powiatu należy w szczególności opracowywanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie. Niniejszy program został dostosowany do lokalnych potrzeb społecznych i zasobów powiatu strzeleckiego.

Głównym założeniem programu są działania profilaktyczne mające na celu udzielanie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie.

Zasadniczym i najistotniejszym środowiskiem wychowawczym człowieka jest środowisko rodzinne, w którym dziecko rozwija się fizycznie i psychicznie. Rodzina uczy złożoności ludzkiego życia poprzez codzienne styczności wszystkich podmiotów do nich należących. Tworzą się w niej określone normy, regulujące zachowanie jej członków oraz role i pozycje wytwarzające wzajemne wymagania i oczekiwania. W rodzinie dziecko w bezpośrednich kontaktach zdobywa pierwsze doświadczenia, doznaje pierwszych odczuć emocjonalnych, przyswaja wartości, normy, zasady postępowania, uczy się współdziałania i realizowania indywidualnych potrzeb. Rodzice poprzez proces wychowania powinni stworzyć dziecku atmosferę odpowiednią do właściwego rozwoju i kształcenia osobowości. Uczenie norm i zasad społecznych ma być punktem wyjścia do samoregulacji i zdolności samowychowania na dalszych etapach rozwoju. Jednak nie we wszystkich rodzinach panują odpowiednie warunki do prawidłowego rozwoju dzieci. Niektóre dzieci są zmuszone wychowywać się w rodzinnej bądź instytucjonalnej pieczy zastępczej, która również nie zawsze zapewnia stabilizację i oparcie. Zaburzone funkcjonowanie rodziny negatywnie wpływa na sytuację dziecka, na jego postawę, zachowanie i funkcjonowanie w środowisku. To właśnie niewydolność wychowawcza rodziców, ich problemy opiekuńczo - wychowawcze, uzależnienia i przemoc w rodzinie są przyczynami niewłaściwego ukształtowania osobowości młodego człowieka jego przygotowania do dorosłego życia.

Istotnym elementem systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest profilaktyka. W ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie element ten został ujęty w noweli z dnia 10 czerwca 2010 r., która nakłada na powiat obowiązek opracowania i realizacji programów służących działaniom profilaktycznym mających na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie.

Celem niniejszego programu jest opracowanie zestawu działań profilaktycznych, które będą służyć zwiększeniu wiedzy mieszkańców powiatu, szczególnie dzieci i młodzieży, na temat zjawiska przemocy, a także metod przeciwdziałania temu zjawisku. Jednym ze sposobów dotarcia do mieszkańców będzie profesjonalizacja kadr pracujących z dziećmi w zakresie przeciwdziałania przemocy. Upowszechnianie wiedzy o prawach dziecka nie jest wymierzone przeciwko rodzicom. Zarówno rodzice, opiekunowie jak i nauczyciele powinni mieć świadomość, że prawa dziecka nie kolidują z prawami dorosłych, lecz się uzupełniają.

2. Podstawa prawna.

Podstawę prawną niniejszego Programu stanowi przepis art. 6 ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U z 2015r. poz. 1390), który stanowi, że do zadań samorządu powiatowego należy *„opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie”*.

Ponadto, problem przeciwdziałania przemocy w rodzinie regulują przepisy:

- **Konwencja o Prawach Dziecka** przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych z dnia 20 listopada 1989 roku wyraża przekonanie, że rodzina jako podstawowa komórka społeczeństwa oraz naturalne środowisko rozwoju i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci, powinna być otoczona niezbędną ochroną oraz wsparciem, aby mogła w pełnym zakresie wypełniać swoje obowiązki w społeczeństwie. Każde dziecko ma prawo do ochrony przed wszelkimi formami dyskryminacji, ma prawo do życia i rozwoju. Dziecko ma prawo do ochrony przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź psychicznej, krzywdy lub nadużyć, zaniedbania bądź niedbałego traktowania lub wyzysku.

- **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej** z dnia 2 kwietnia 1997 r. zgodnie z art. 72 ust. 1 - *„Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją”* oraz ust. 2 *„Dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy władz publicznych (...)”*.

- **Ustawa o pomocy społecznej** z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 930 z późn. zm.) według art. 2 ust. 1 *„Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości”* oraz ust. 2 *„Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi,*

Kościółem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi.”

- **Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej** z dnia 9 czerwca 2011 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 575 z późn. zm.) zawiera preambułę *„dla dobra dzieci, które potrzebują szczególnej ochrony i pomocy ze strony dorosłych, środowiska rodzinnego, atmosfery szczęścia, miłości i zrozumienia, w trosce o ich harmonijny rozwój i przyszłą samodzielność życiową dla zapewnienia ochrony przysługujących im praw i wolności, dla dobra rodziny, która jest podstawową komórką społeczeństwa oraz naturalnym środowiskiem rozwoju i dobra wszystkich jej członków, a szczególnie dzieci, w przekonaniu, że skuteczna pomoc dla rodziny przeżywającej trudności w opiekowaniu się i wychowaniu dzieci oraz skuteczna ochrona dzieci i pomoc dla nich może być osiągnięta przez współpracę wszystkich osób, instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami”,* a art. 3 ust. 1 wprowadza: *„Obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych (...), w zakresie ustalonym ustawą, spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej.”*

- Ustawa z dnia 15 lutego 1964r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz. U z 2017r., poz. 682),

- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. Kodeks Postępowania Karnego (t.j. Dz. U 2016r. poz. 1749),

- Ustawa z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U z 2016r. poz. 487),

- Ustawa Kodeks Karny z 6 czerwca 1997r. (t.j. Dz. U. 2016r. poz.1137).

W Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 działaniom profilaktycznym poświęcony jest obszar pod nazwą „Profilaktyka i edukacja społeczna”. Wśród działań wskazanych w tym obszarze należy wymienić: poszerzenie wiedzy ogółu społeczeństwa, w tym zainteresowanych służb na temat zjawiska przemocy w rodzinie; podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie; zmiana postrzegania przez społeczeństwo problemu przemocy w rodzinie; ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie w mediach czy poprawę jakości systemu działań profilaktycznych.

Program niniejszy jest spójny z Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie przyjęty przez Radę Powiatu Strzeleckiego do realizacji Uchwałą nr XVI/158/16 z dnia 27 stycznia 2016r. i będzie wspólnie z nim monitorowany.

3. Przemoc w rodzinie i konsekwencje dla dzieci.

Według roboczej definicji, przyjmowanej przez polskich specjalistów, przemoc domowa to:

- działanie lub zaniechanie dokonywane w ramach rodziny przez jednego z jej członków przeciwko pozostałym,
- z wykorzystaniem istniejącej lub stworzonej przez okoliczności przewagi sił lub władzy,
- godzące w ich prawa lub dobra osobiste, a w szczególności w ich życie lub zdrowie (fizyczne czy psychiczne),
- powodujące u nich szkody lub cierpienie.

W przemocy domowej najbardziej istotna jest demonstracja i wykorzystanie siły lub władzy w sposób, który jest krzywdzący dla innych członków rodziny. Przemoc domowa miewa różną temperaturę, może być gorąca i chłodna. U podstaw gorącej przemocy leży furia, czyli dynamiczne i naładowane ogniem zjawisko pęknięcia tamy emocjonalnej, uruchamiającej agresywne zachowania sprawcy. Jest ona wybuchem skumulowanych i niemożliwych do powstrzymania uczuć złości, miewa charakter ekstatyczny, co powoduje, że sprawcy „upajają się” stanem zmienionej świadomości, który jej towarzyszy. Rozładowanie furii następuje wskutek aktów bezpośredniej agresji fizycznej i psychicznej powiązanych z chęcią wywołania cierpienia, spowodowanie jakichś szkód.

Przemoc chłodna natomiast polega na realizowaniu przez sprawcę specyficznego scenariusza przemocy, zapisanego czasem w obyczajach, środowiskowej kulturze, kiedy indziej w pewnym wdrukowanym wzorze psychicznym będącym częścią wyposażenia jednostki. Osoba stosująca przemoc postępuje w oparciu o pewien moralny, utrwalony wzór zachowania, którego najczęściej nauczyła się we własnej rodzinie. Dokonuje wtargnięcia na wewnętrzne terytorium psychologiczne ofiary, dochodzi do pogwałcenia jej praw i dóbr. Zwykle uważa swe postępowanie za uzasadnione i usprawiedliwione.

Najczęściej wyróżnia się przemoc fizyczną, psychiczną (emocjonalną), seksualną i zaniedbywanie:

- **Przemoc fizyczna** wobec dziecka to bierne lub czynne formy sprawowania nad nim władzy. Czynnymi formami nazwano bicie pięścią, przedmiotem, bicie „na oślep”, kopanie, zmuszanie do uwłaczających posług oraz zachowania o wyjątkowej brutalności takiej jak: oparzenia, zadawanie ran ciętych, szarpanie, duszenie, usiłowanie lub dokonanie zabójstwa. Przemoc fizyczna bierna to zakaz – mówienia, chodzenia, załatwiania fizjologicznych potrzeb, zakaz wchodzenia do domu.

- **Przemoc emocjonalna wobec dzieci** – to przede wszystkim brak więzi emocjonalnej między dzieckiem a rodzicami, psychiczne odrzucenie dziecka przez rodziców, a także dezakceptacja i stałe krytyczne ocenianie, stawianie wymagań nieadekwatnych do możliwości oraz brak zrozumienia potrzeb psychicznych. Jest to krzywdzenie bezpośrednie. Natomiast do pośrednich form emocjonalnego krzywdzenia dziecka zalicza się: nadopiekuńczość – charakterystyczna

głównie dla kobiet o wysokim poziomie lęku, niepewnie funkcjonujących w swoich rolach macierzyńskich i nadmiernie uzależnionych od rodzin, pochodzenia.

- **Przemoc seksualna** przez którą rozumie się wykorzystywanie dzieci dla uzyskiwania przyjemności seksualnej przez osoby dorosłe.

- **Zaniedbywanie** rozumiane jest jako długotrwałe niezaspokajanie podstawowych potrzeb dziecka, zarówno biologicznych jak i psychicznych. Dzieci zaniedbywane są również często bite i generalnie źle traktowane. Z zaniedbaniem dziecka mamy do czynienia wówczas, gdy opieka sprawowana przez rodziców czy opiekunów nie zaspokaja jego potrzeb. Chodzi tu o podstawowe potrzeby życiowe, takie jak właściwe wyżywienie, pielęgnacja, wypoczynek, opieka medyczna oraz edukacja i rozrywka. Dzieci zaniedbywane stanowią około dwie trzecie wszystkich przypadków krzywdzonych. Skrajną formą zaniedbywania stanowi opuszczenie dziecka bądź jego porzucenie, będące bezpośrednim zagrożeniem dla zdrowia i życia.

Dzieci wychowujące się w rodzinach, gdzie występuje przemoc narażone są na dwa rodzaje niszczących doświadczeń. Pierwsze dotyczy dzieci, które są bezpośrednimi ofiarami przemocy, drugie zaś dzieci, które są świadkami przemocy np. ojca wobec matki dziecka.

Na podwójne niebezpieczeństwo narażone są dzieci, które same doświadczają przemocy i są jej świadkami. Wiele dzieci bezpośrednio staje się ofiarami przemocy gdy próbuje powstrzymać sprawcę. Najbardziej widocznymi i oczywistymi skutkami przemocy są obrażenia cielesne. Należy jednak pamiętać, że znacznie bardziej niszczące od urazów fizycznych są skutki psychiczne doświadczanej przemocy. Dziecko w stanie ciągłego zagrożenia pozbawione jest niezbędnego do prawidłowego rozwoju poczucia bezpieczeństwa, miłości i zaufania.

Dzieci wzrastające wśród przemocy w domu są często zapomnianymi jej ofiarami. Doznają przemocy nie tylko wtedy, gdy są bezpośrednio maltretowane lub zaniedbywane przez rodziców czy opiekunów. Cierpią i są krzywdzone także wtedy, gdy są świadkami przemocy dorosłych. Krzywdzenie dzieci przez dorosłych sprawców przemocy można podzielić na cztery kategorie działań:

- celowe wyrządzenie im krzywdy fizycznej, traktowane jako sposób krzywdzenia osoby doznającej przemocy i kontrolowania jej;
- mimowolne wyrządzenie im krzywdy fizycznej w czasie ataku na osobę dorosłą, kiedy dziecko przypadkowo podejdzie pod rękę lub kiedy próbuje interweniować;
- stwarzanie środowiska, w którym dzieci są świadkami przemocy lub jej skutków;
- wykorzystywanie dzieci by kontrolować maltretowaną osobę dorosłą podczas trwania związku bez względu na krzywdę wyrządzaną dzieciom.

Problem skutków przemocy wobec dzieci można rozpatrywać na dwóch płaszczyznach. Po pierwsze – analizując bezpośrednio reakcję na przemoc, po drugie –w kontekście

długotrwałych rozwojowych skutków przemocy. Przemoc niesie ze sobą dramatyczne skutki zarówno bezpośrednio, jak też dalekosiężne, często niewidoczne w pierwszym kontekście, a jednak prowadzące do stopniowej dezorganizacji psychiki i normalnego funkcjonowania ofiar. Bezpośrednią reakcją dziecka na krzywdzenia jest płacz, krzyk, groźby, próba zastraszenia opiekuna, wzrost agresji. Dzieci często uciekają do innych pomieszczeń (łazienki, kuchnie, na strych). Dzieci starsze w chwili zagrożenia uciekają z domu, szukają schronienia u krewnych, przyjaciół, sąsiadów, znajomych. Kiedy dziecko znajduje się w sytuacji dużego stresu, a niewątpliwie przemoc rodzi taki stres jego organizm stara się sprostać sytuacji i daje objawy na trzech poziomach: objawy somatyczne, objawy psychiczne,

Zachowanie dziecka krzywdzonego jest na tyle charakterystyczne, iż można wykryć przypadek znęcania poprzez obserwację. Realizacja przypisanych szkole funkcji wymaga koordynowania działań na płaszczyźnie dydaktycznej, wychowawczej oraz opiekuńczej, co uprawnia i zobowiązuje instytucję szkoły do podejmowania zadań przeciwdziałających zjawisku krzywdzenia dziecka w środowisku rodzinnym. Warunki szkolne stwarzają możliwość stosowania obserwacji, która we wstępnej fazie diagnozy jest najbardziej odpowiednią metodą. Wychowawca obserwuje niepokojące objawy w wielu sytuacjach o zróżnicowanym charakterze, porównuje je z zachowaniem innych dzieci oraz zachowaniem dziecka w przeszłości. Szkolna ocena zagrożenia przemocą opiera się na obserwacji głównie dziecka i w miarę możliwości – rodziców. Elementy poddające się takiej obserwacji to: wygląd, zachowanie i wypowiedzi dziecka, analiza wytworów dziecka, osiągnięć w nauce, interakcje z rówieśnikami i nauczycielami. Szkolne funkcjonowanie ucznia doświadczającego przemocy w domu jest na tyle zaburzone, że wyróżnia się na tle przeciętnego zachowania dziecka (*Szabelska 2004*).

Zgodnie z nowymi przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskiej Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz.U. Nr 209, poz. 1245), szkoła ma obowiązek uruchomić procedurę „Niebieskiej Karty”, jeśli zaistniało podejrzenie stosowania wobec ucznia przemocy domowej. Informacja o uruchomieniu tej procedury musi w ciągu 7 dni trafić do przewodniczącego gminnego zespołu interdyscyplinarnego. Wszczęcie procedury odbywa się przez wypełnienie przez uprawnioną osobę (m.in. nauczyciela) formularza „Niebieska Karta A”. w obecności osoby, co do którego istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie. W przypadku podejrzenia stosowania przemocy w rodzinie wobec niepełnoletniego ucznia, czynności podejmowane i realizowane w ramach procedury, przeprowadza się w obecności rodzica, opiekuna prawnego lub faktycznego. Jeżeli osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że

stosują przemoc w rodzinie wobec dziecka są rodzice, opiekunowie prawni lub faktyczni, działania z udziałem ucznia przeprowadza się w obecności pełnoletniej osoby najbliższej. Rola szkoły w systemie ochrony dziecka przed krzywdzeniem jest bardzo znacząca.

Artykuł 20 Konwencji o prawach dziecka ustanawia obowiązek zapewnienia specjalnej ochrony i pomocy ze strony państwa dzieciom pozbawionym czasowo lub na stałe swego środowiska rodzinnego lub gdy ze względu na swoje dobro nie mogą pozostać w tym środowisku. Takie dziecko, ma więc prawo do zapewnienia mu opieki zastępczej. Zgodnie z ustępem 3 ww. artykułu taka opieka może obejmować m.in. umieszczenie w rodzinie zastępczej, adopcję lub – gdy jest to niezbędne – umieszczenie w odpowiedniej instytucji powołanej do opieki nad dziećmi. Podstawowym celem umieszczenia dziecka poza rodziną jest udzielenie wsparcia dziecku i rodzinie. Piecza zastępcza z założenia jest nastawiona na przywracanie dziecka rodzinie. W sytuacji naprawy chorego układu rodzinnego (reintegracja rodziny) dziecko powinno do niej wrócić. Tak więc rodzinna opieka zastępcza z założenia jest opieką tymczasową. Oczywiście, w sytuacji uzasadnionej może ona oznaczać wychowywanie dziecka długookresowe – do usamodzielnienia. Realizując swoje zadania opiekuńcze i wychowawcze rodzina zastępcza bierze wraz z rodziną naturalną współodpowiedzialność za dziecko.

4. Dane statystyczne dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie.

Przemoc jest często zjawiskiem ukrywanym i trudnym do dokładnego oszacowania. Ofiary i bezpośredni świadkowie przemocy są zastraszone i tkwią w przekonaniu, że nie ma dla nich wyjścia, więc nie szukają pomocy. Pomoc ofiarom przemocy wymaga podejmowania działań interdyscyplinarnych, które powinny obejmować wsparcie psychologiczne, prawne, medyczne i socjalne. Dużym utrudnieniem w diagnozowaniu zjawiska przemocy w rodzinie jest uzyskanie rzeczywistych danych charakteryzujących jej rozmiar.

Skalę zjawiska przemocy w rodzinie w Powiecie Strzeleckim przedstawiają dane w poniższych tabelach podejmowane przez gminne zespoły interdyscyplinarne ds. przeciwdziałania przemocy, pracowników ośrodków pomocy społecznej gmin zlokalizowanych na terenie Powiatu Strzeleckiego oraz Komendę Powiatową Policji w Strzelcach Op.

Tabela 1. Zestawienie danych dotyczących osób pokrzywdzonych przemocą w rodzinie, w rozbiciu na płeć:

Liczba pokrzywdzonych przemocą w rodzinie:	2015r.	2016r.
Kobiet	108	119
Mężczyzn	13	9
Małoletnich do 18 roku życia	43	22
Ogółem	164	150

W roku 2015 w wyniku przemocy w rodzinie policja zanotowała 164 osoby, w tym 43 małoletnich, natomiast w roku 2016 zanotowano 150 osób z tego małoletnich 22.

Z ww. danych wynika, że w roku 2016 liczba pokrzywdzonych zmniejszyła się, jednak statystyki prowadzone przez Policję obejmują wyłącznie zgłoszone przypadki, czyli takie, w których doszło do interwencji domowej i sporządzenia tzw. „Niebieskiej Karty”. Dzieci należą do grupy, wobec której przemoc jest rzadziej stosowana bądź rzadziej jest ujawniana. Dlatego tak ważne jest podjęcie odpowiednich kroków, aby skutecznie zapobiegać dalszemu rozwojowi tego zjawiska.

Tabela 1. Liczba przeprowadzonych interwencji domowych dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie (Niebieskie Karty) w rozbiciu na poszczególne Gminy Powiatu Strzeleckiego:

Liczba przeprowadzonych interwencji domowych dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie (Niebieskie Karty)	2015	2016
w Gminie Izbicko	37	52
w Gminie Jemielnica	37	42
w Gminie Kolonowskie	63	65
w Gminie Leśnica	64	54
w Gminie Strzelce Opolskie	479	405
w Gminie Ujazd	40	40
w Gminie Zawadzkie	115	124
Powiat Strzelecki – Ogółem	835	785
Liczba założonych „Niebieskich Kart” - ogółem	119	121

Z uzyskanych danych statycznych Komendy Powiatowej Policji w Strzelcach Op. dotyczących interwencji domowych wynika, że funkcjonariusze policji w roku 2015 interweniowali 835 razy i założyli 119 „Niebieskich Kart”, natomiast w roku 2016 interweniowali 785 razy a założyli 121 „Niebieskich Kart”. Należy zaznaczyć, że wypełnienie „Niebieskiej Karty” nie jest równoznaczne ze złożeniem zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa i nie zawsze stanowi podstawę do wszczęcia postępowania karnego. „Niebieskie

Karty” są zakładane między innymi przez policję, która przesyła je do przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego danej gminy

Tabela 3. Liczba osób dotkniętych przemocą domową – dane z ośrodków pomocy społecznej z podziałem na gminy.

Liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie		2015			2016		
		kobiety	mężczyźni	dzieci	kobiety	mężczyźni	dzieci
Gmina Strzelce Op.	w tym:	3	0	1	8	2	1
	Razem	4			11		
Gmina Izbicko	w tym:	1	0	0	2	1	0
	Razem	1			2		
Gmina Ujazd	w tym:	0	0	0	0	0	0
	Razem	0			0		
Gmina Jemielnica	w tym:	1	1	0	2	1	0
	Razem	2			3		
Gmina Leśnica	w tym:	10	0	2	6	1	0
	Razem	12			7		
Gmina Zawadzkie	w tym:	6	6	9	0	0	0
	Razem	21			0		
Gmina Kolonowskie	w tym:	0	0	0	2	1	2
	Razem	0			5		

Analizując dane uzyskane z gmin Powiatu Strzeleckiego można zauważyć, że pracownicy socjalni najwięcej Niebieskich Kart założyli w roku 2015 w gminie Zawadzkie - 21 i w gminie Leśnica – 12, natomiast w roku 2016 najwięcej założono w gminie Strzelce Op. – 11, w Leśnicy 7. Na uwagę zasługuje fakt, że w gminie Ujazd nie założono ani jednej zarówno w roku 2015 jak i 2016.

Natomiast poniższa tabela nr 4 obrazuje liczbę spraw prowadzonych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie przez gminne zespoły interdyscyplinarne z terenu Powiatu Strzeleckiego. Z danych wynika, że w roku 2015 najwięcej spraw prowadzono

w gminie Strzelce Op. – 78 i w Zawadzkiem 42, a najmniej w gminie Kolonowskie -15 oraz w gminie Izbicko -16. W roku 2016 w gminie Strzelce Op. wzrosła liczba prowadzonych spraw z Niebieskich Kart do 81 rodzin, i niemal dwukrotnie wzrosła liczba spraw w gminie Jemielnica. W roku 2015 bezpośredniej przemocy doświadczyło 67 dzieci, w tym najwięcej w gminie Zawadzkie -22, a w roku 2016 odnotowano 66 dzieci doświadczających przemocy z tego najwięcej w gminie Jemielnica - 16.

Tabela 4 . Liczba sporządzonych Niebieskich Kart w ramach pracy zespołu interdyscyplinarnego.

Liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie		2015			2016		
		dzieci	kobiety	mężczyźni	dzieci	kobiety	mężczyźni
Gmina Strzelce Op.	w tym:	3	72	3	2	70	9
	Razem:	78			81		
Gmina Izbicko	w tym:	13	17	14	10	16	21
	Razem:	16			16		
Gmina Ujazd	w tym:	6	6	9	11	8	5
	Razem:	21			24		
Gmina Jemielnica	w tym:	12	13	12	16	24	20
	Razem:	37			60		
Gmina Leśnica	w tym:	6	7	4	9	5	4
	Razem:	17			18		
Gmina Zawadzkie	w tym:	22	10	10	9	7	6
	Razem:	42			22		
Gmina Kolonowskie	w tym:	5	5	5	9	9	4
	Razem:	15			22		

Zgodnie z art. 12a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2015 poz. 1390), w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie, pracownik socjalny wykonujący obowiązki służbowe ma prawo odebrać dziecko z rodziny i umieścić je u innej nie zamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rodzinie zastępczej lub w całodobowej placówce opiekuńczo-wychowawczej. Zgodnie z treścią przepisów ustawy decyzję o odebraniu dziecka podejmują wspólnie: pracownik socjalny, funkcjonariusz Policji i pracownik ochrony zdrowia (lekarz, pielęgniarka, ratownik medyczny).

Przyczyną zabierania dzieci ze środowiska rodzinnego w Powiecie Strzeleckim nigdy nie jest bieda, ale współistnienie wielu przyczyn występujących w rodzinie dziecka między innymi niewydolność wychowawczo - opiekuńcza rodziców spowodowana najczęściej uzależnieniem od alkoholu, środków psychotropowych, bierność rodziców do zapewnienia dzieciom podstawowych potrzeb do egzystencji, niskie kompetencje rodziców do wykonywania władzy rodzicielskiej, brak rodzicielskiej odpowiedzialności za dziecko oraz przemoc fizyczna i psychiczna rodziców wobec dziecka.

Tabela 5. Główne przyczyny umieszczeń dzieci z powiatu strzeleckiego w pieczy zastępczej w latach 2015-2016.

Forma pieczy zastępczej	Przyczyna umieszczenie dzieci w pieczy zastępczej:	w roku 2015	w roku 2016
w rodzinie zastępczej	- nadużywanie alkoholu	7	7
	- przemoc w rodzinie	6	5
	- bezradność w sprawach opiekuńczych	4	2
	- porzucenie dziecka	1	2
	- inne	2	3
placówce opiekuńczo-wychowawczej	- przemoc	0	2
	- brak realizacji szkoły	0	2

Na podstawie analizy dokumentów spraw dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w naszym powiecie, można wskazać, że do najczęstszych przyczyn stanowiących ingerencję sądu rodzinnego we władzę rodzicielską jest nadużywanie alkoholu przez rodziców oraz przemoc w rodzinie.

Wobec tego, rodziny zastępcze powinny być otoczone szczególną opieką i troską ze względu na ważną i odpowiedzialną rolę jako pełnią. Istotną kwestią jest umożliwienie rodzinom zastępczym dostępu do specjalistycznego poradnictwa w tym: psychologicznego i prawnego, a także, tworzenie grup wsparcia dla rodzin zastępczych dzięki którym rodziny zostałyby ukierunkowane na problemy opiekuńczo-wychowawcze z dziećmi.

5. Cele Programu

Cel główny:

Działania profilaktyczne i wspierające rodziny zagrożonej zjawiskiem przemocy domowej w szczególności w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych.

Cele szczegółowe:

Cel 1: Promowanie prawidłowych metod wychowawczych i postaw rodzicielskich poprzez zwiększanie świadomości na temat negatywnych skutków płynących ze stosowania przemocy.

Cel 2: Wspieranie rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi w prawidłowym pełnieniu ról społecznych.

Cel 3: Edukacja rodzin i dzieci mająca na celu kształtowanie prawidłowych postaw, stosowanych metod wychowawczych oraz dostrzegania skutków płynących ze stosowania przemocy wobec dzieci i innych członków rodziny.

Cel 4: Podniesienie kompetencji i profesjonalizmu osób zajmujących się problemem przemocy w rodzinie w powiecie strzeleckim.

Harmonogram działań

Cel główny Programu:

Działania profilaktyczne i wspierające rodziny zagrożonej zjawiskiem przemocy domowej w szczególności w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych.

Lp	Cel szczegółowy	Działanie	Realizatorzy	Termin realizacji
1.	Promowanie prawidłowych metod wychowawczych i postaw rodzicielskich poprzez zwiększenie świadomości społeczności lokalnej na temat negatywnych skutków płynących ze stosowania przemocy	• prowadzenie działań profilaktycznych i edukacyjnych skierowanych do rodziców i dzieci m.in. poprzez rozpowszechnianie materiałów informacyjnych (np. ulotki, materiały zawarte na stronie internetowej) wśród społeczności lokalnej na temat prawidłowych postaw rodzicielskich i metod wychowawczych; • Przeprowadzanie zajęć w szkołach	• Starostwo Powiatowe w Strzelcach Op. • Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie • Ośrodki Pomocy Społecznej • Zespoły interdyscyplinarne • Placówki oświatowe • Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna • Komenda Powiatowa Policji	2017-2020
2.	Wspieranie rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi w prawidłowym pełnieniu ról społecznych	• wspieranie rodzin we wzmacnianiu i odzyskiwaniu zdolności do prawidłowego funkcjonowania poprzez pracę socjalną, poradnictwo rodzinne, psychologiczne oraz pedagogiczne; • praca koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej z rodzinami zastępczymi oraz asystentów rodziny z rodzinami	• Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie • Ośrodki Pomocy Społecznej • Zespoły interdyscyplinarne • Placówki oświaty • Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna	2017 - 2020

		biologicznymi w zakresie kształtowania prawidłowych postaw i wzorców rodzicielskich • zajęcia edukacyjne dla rodziców zastępczych, którzy na co dzień opiekują się dziećmi doświadczającymi w przeszłości przemocy rodzinnej. • działania profilaktyczne prowadzone w szkołach wobec uczniów i rodziców. • aktywizacja dzieci zagrożonych przemocą poprzez uczestnictwo w proponowanych zajęciach poza szkolnych		
3.	Edukacja rodzin i dzieci mająca na celu kształtowanie prawidłowych postaw, stosowanych metod wychowawczych oraz dostrzegania skutków płynących ze stosowania przemocy wobec dzieci i innych członków rodziny	• organizowanie spotkań, szkoleń i/lub warsztatów skierowanych dla rodziców mających na celu podniesienie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych; • organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych mających na celu podnoszenie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych; • prowadzenie grup wsparcia dla rodziców • prowadzenie terapii dzieci i młodzieży w zależności od rozpoznawanych potrzeb, w tym dzieci i młodzieży z zaburzeniami rozwojowymi, zachowaniami dysfunkcyjnymi	• Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna • Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie • Ośrodki Pomocy Społecznej • Placówki oświatowe	2017 - 2020
4	Podniesienie kompetencji i profesjonalizmu osób zajmujących się problemem przemocy w rodzinie w powiecie strzeleckim	Wsparcie osób zawodowo zajmujących się zjawiskiem przeciwdziałania przemocy w rodzinie i zwiększenie profesjonalności ich działania	• Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna • Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie • Ośrodki Pomocy Społecznej • Zespoły interdyscyplinarne	2017 - 2020

6. Realizacja Programu.

6.1 Adresaci Programu

Program skierowany jest przede wszystkim do:

1. dzieci, młodzieży, ich rodziców i opiekunów, w szczególności do rodzin dysfunkcyjnych,
2. osób doświadczających przemocy i świadków przemocy domowej, w szczególności do dzieci,
3. sprawców przemocy,
4. przedstawicieli władz lokalnych, instytucji i organizacji pracujących na rzecz dzieci i rodzin,

5. społeczności lokalnej.

6.2 Realizatorzy Programu

Specjalistyczny program profilaktyczny w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci zagrożonych przemocą w rodzinie w Powiecie Strzeleckim jest dokumentem o działaniu długofalowym. Będzie realizowany we współpracy z lokalnymi samorządami, instytucjami, organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami, które zajmują się zjawiskiem przemocy w rodzinie:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Strzelcach Op.,
- Ośrodki Pomocy Społecznej z terenu Powiatu Strzeleckiego,
- Zespoły Interdyscyplinarne gmin z Powiatu Strzeleckiego,
- Komenda Powiatowa Policji w Strzelcach Op.,
- Sąd Rejonowy w Strzelcach Op.,
- Kuratorzy Sądu Rejonowego w Strzelcach Op.,
- Szkoły i inne placówki oświatowe,
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Strzelcach Op.,
- Organizacje pozarządowe działające na rzecz rodziny.

6.3 Monitoring i sprawozdawczość

Monitoring przebiegu realizacji Programu odbywać się będzie w oparciu o okresowe informacje podmiotów zaangażowanych w jego realizację, na podstawie którego Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie opracuje informację zbiorczą i w ramach sprawozdania po zakończeniu danego roku kalendarzowego przedstawi Radzie Powiatu wraz z rocznym sprawozdaniem jednostki.

W celu monitorowania realizacji niniejszego programu zbierane będą dane:

- Liczba przeprowadzonych spotkań edukacyjnych z rodzinami dotkniętymi i zagrożonymi przemocą domową.
- Liczba dzieci uczestniczących w działaniach profilaktycznych prowadzonych przez szkoły.
- Liczba spotkań skierowanych do rodziców mających na celu podniesienie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych.
- Liczba spotkań edukacyjnych podnoszących kompetencje wychowawcze rodziców, opiekunów jak i rodzin zastępczy.
- Liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w terapii w zależności od rozpoznawanych potrzeb.
- Liczba spotkań edukacyjnych z osobami pracującymi na rzecz rodzin.

Zebrane dane będą służyć sprawdzeniu efektywności i skuteczności działań podejmowanych w ramach Programu. Program jest dokumentem otwartym i elastycznym, z możliwością korekty i sposobu realizacji Programu i ewentualną jego nowelizacją.

6.4 Czas realizacji

Zakłada się, że Program profilaktyczny mający na celu udzielanie specjalistycznej pomocy w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci zagrożonych przemocą w rodzinie w Powiecie Strzeleckim realizowany będzie od 2017 roku do 2020 roku.

6.5 Źródła finansowania

Program profilaktyczny mający na celu udzielanie specjalistycznej pomocy w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci zagrożonych przemocą w rodzinie, finansowany będzie ze środków własnych realizatorów oraz z pozabudżetowych środków pozyskiwanych z różnych programów (krajowych lub unijnych).

7. Przewidywane efekty realizacji.

Zakłada się, że realizacja podstawowego założenia Programu, jakim jest profilaktyka w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci zagrożonych przemocą w rodzinie, przyniesie przewidziane korzyści i skala zjawiska przemocy w rodzinie w Powiecie zostanie zmniejszona.

Do najbardziej oczekiwanych rezultatów realizacji Programu zalicza się:

- zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie,
- zwiększenie wiedzy dzieci i młodzież na temat przemocy i agresji,
- zwiększenie przez dzieci i młodzież korzystania z pomocy innych,
- podniesienie poziomu wiedzy na temat skutków przemocy w rodzinie,
- poprawa funkcjonowania rodzin w zakresie pełnienia funkcji opiekuńczo-wychowawczej,
- dostarczenie rodzicom i opiekunom wiedzy na temat prawidłowych metod wychowawczych,
- podniesienie poziomu wiedzy rodziców zastępczych na temat pracy z dziećmi obciążonymi przeżyciami traumatycznymi, powstałymi w wyniku przemocy domowej,
- zwiększenie kompetencji osób zaangażowanych w pracę na rzecz rodzin zagrożonych przemocą w rodzinie.

8. Podsumowanie.

Niniejszy Program zakłada podejmowanie działań profilaktycznych mających na celu udzielenie pomocy i wsparcia osobom doświadczającym przemocy ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży, jak również promowanie i wdrażanie prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową. Działania

te mają na celu przede wszystkim zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie, przedstawienie dzieciom i młodzieży możliwości rozwoju, dając im szansę na start w odpowiedzialną dorosłość, a także uświadomienie rodzicom odpowiedzialności za dziecko oraz ukierunkowanie w zakresie rozbudzania zainteresowań dziecka, wspierania i motywowania, propagując pozytywne wzorce i wartości.

Zakładając, że realizacja niniejszego Programu będzie stanowiła wspólny strategiczny plan działań wobec problemu przemocy w rodzinie i będzie przebiegać wielopoziomowo we wszystkich instytucjach i organizacjach zobligowanych i realizujących zadania w obszarze przemocy w rodzinie, oczekuje się, że przyczyni się on do usprawnienia systemu przeciwdziałania przemocy, ograniczenia zjawiska przemocy i towarzyszących mu innych zjawisk patologicznych jak również przyczyni się do poprawy kondycji rodziny.